

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ	1
1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл	1
1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл.....	1
1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт	1
1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт	3
1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт	4
1.2.1 Ордын нөөц	4
1.2.2 Ордын уул техникийн нөхцөл	5
1.2.3 Ил уурхайн жилийн хүчин чадал, ашиглалтын хугацаа.....	5
1.2.4 Ил уурхайн ажиллах горим	5
1.2.5 Ил уурхайн уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө.....	6
1.2.6 Шимт хөрсний овоолго	7
1.3 Ил уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөц	7
1.4 Далд уурхайн ашиглалтын хугацаа	8
1.4.1 Далд уурхайн ажиллах горим.....	8
1.5 Уурхайн тоног төхөөрөмж	1
1.5.1 Уулын үндсэн техник, тоног төхөөрөмж	1
1.6 Баяжуулах технологи.....	1
1.6.1 Жонш ангилах цехийн ажиллах горим	1
1.7 Дэд бүтэц	3
1.7.1 Уурхайн барилга байгууламж	3
1.7.2 Цахилгаан хангамж	4
1.7.3 Дулаан хангамж	5
1.7.4 Усан хангамж	5
1.8 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн	5
1.8.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс.....	5
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	6
2.1 Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга	6
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	9
3.1 Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	9
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	11

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	12
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
6.1 Дунд шатны ТЭЗҮ-ийн тодотголд тусгагдсан нөхөн сэргээлт, хаалтын төлөвлөгөө 18	
6.2 Үйл ажиллагааны үед 2026 онд хийгдэх нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	21
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	26
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	27
10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	28
11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	30
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	32
13. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	34
14. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ	36

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгийн солбицол.....	2
Хүснэгт 2. Төслийн нэгжийн ажлын горимууд, гол гол ажлын байруудаар	3
Хүснэгт 3. Ордын нөөцийн тооцооны хүснэгт (Ордын нөөц 2019-01-01-ий өдрийн байдлаар)	4
Хүснэгт 4. Ил уурхайн хэмжээсүүд	5
Хүснэгт 5. Уурхайн ажлын горим.....	5
Хүснэгт 6. Далд уурхайн ажиллах горим	6
Хүснэгт 7. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө	6
Хүснэгт 8. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо	1
Хүснэгт 9. Бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн төлөвлөлт.....	1
Хүснэгт 10. Хүдэр бутлан ангилах хэсгийн хүчин чадал, ажиллах горим	2
Хүснэгт 11. Тоо-чанарын тооцооны үр дүн	2
Хүснэгт 12. Гар аргаар ялгасан бүтээгдэхүүн гаргалт	2
Хүснэгт 13. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	9
Хүснэгт 14. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал.11	
Хүснэгт 15. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	12
Хүснэгт 16. Техникийн нөхөн сэргээлтийн нийт зардлын тооцоо	19
Хүснэгт 17. 1 га талбайд оногдох үрийн холимогийн хэмжээ, худалдан авах үнэ	20
Хүснэгт 18. Биологийн нөхөн сэргээлтийн ургамлын тариалалтын зардал	20
Хүснэгт 19. Биологийн нөхөн сэргээлтийн нийт зардлын тооцоо.....	20
Хүснэгт 20. Нөхөн сэргээлтийн зардлын тооцоо	21
Хүснэгт 21. 2026 оны нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	22
Хүснэгт 22. Таримал модыг услах норм.....	23
Хүснэгт 23. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ.....	25
Хүснэгт 24. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	27
Хүснэгт 25. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	28
Хүснэгт 26. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	30
Хүснэгт 27. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	32
Хүснэгт 28. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	34
Хүснэгт 29. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	36

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн байршлын зураг.....	2
Зураг 2. Төсөл хэрэгжих талбайн ерөнхий зураг.....	3
Зураг 3. Овоолгын төлөвлөлт	7
Зураг 4. Мод тарих заавар.....	24

1. ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл

Төслийн нэр :	Мануулт нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах төсөл
Төсөл хэрэгжүүлэгч :	“Үнэн Анд” ХХК, Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011038138 Регистрийн дугаар: 2885565 Тусгай зөвшөөрлийн дугаар : MV-001455 Захирал: Т.Төмөрсоль Утас: 88114980
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 2-р хороо, 32/96

Үндсэн үйл ажиллагаа. “Үнэн Анд” ХХК нь Улсын бүртгэлийн гэрчилгээгээр 511000 кодтой “Гадаад худалдаа” үндсэн үйл ажиллагаатай.

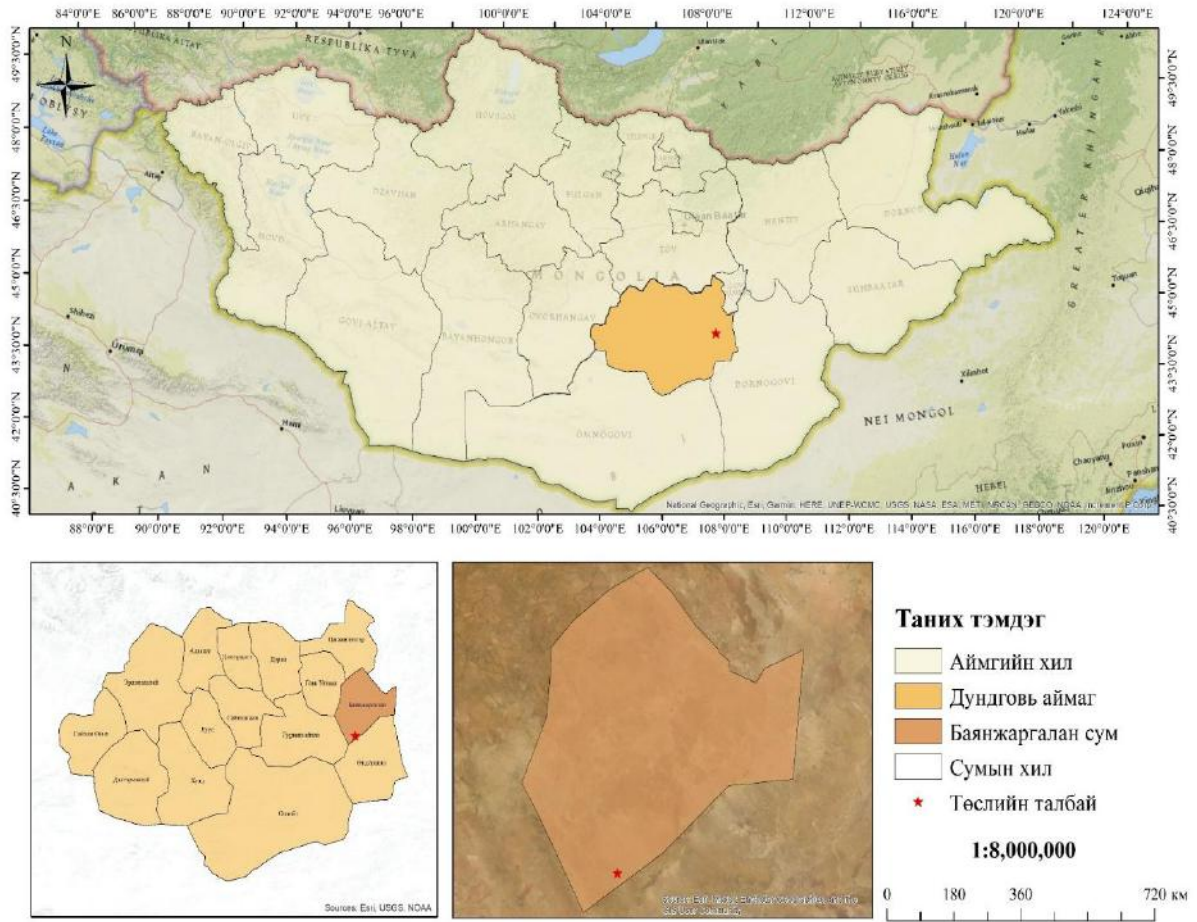
Ашигт малтмалын нөөцтэй холбоотой баримт бичгүүд.

- Мануулт нэртэй ордын нөөцийг 2012 оны 10-р сарын 03-ны АМГ-ын даргын 584 тоот ашигт малтмалын нөөцийн улсын нэгдсэн санд бүртгүүлсэн тушаал
- Мануултын хайлуур жоншны хайгуулын тайланг ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлсэн 2012 оны 09-р сарын 06-ны өдрийн Ашигт малтмалын газрын эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн ХХ-20-05 тоот дүгнэлт

1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт

Мануулт нэртэй хайлуур жоншны орд нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших ба Улаанбаатар хотоос 328 км-т, Баянжаргалан сумаас өмнө зүгт 28 км-т, Чойрын төмөр замын өртөөнөөс баруун урагш 110 км-т, Дундговь аймгийн Мандалговь хотоос зүүн тийш 150 км-т байрлана.

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн байршлын зураг

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайн эргэлтийн цэгийн солбицол

Цэг	Уртраг	
	Градус	Минут
1	107°56'31.6"	107°56'31.6"
2	107°56'31.5"	107°56'31.5"
3	107°56'1.49"	107°56'1.49"
4	107°56'1.58"	107°56'1.58"

Зураг 2. Төсөл хэрэгжих талбайн ерөнхий зураг

1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт

Төсөлд шаардлагатай хүний нөөц. Хүний нөөцийн бүрдүүлэлтийг хийхдээ өрсөлдөхүйц цалин, урамшуулал, ажлын байрны таатай орчин, эрүүл аюулгүй байдлыг хангасан, тогтвор суурьшилтай ажлын байрыг төслийн ашиглалтын хугацаанд бий болгоно. Төслийн хүрээн дэх нийт ажиллагсдын орон тоо ашиглалтын жилүүдэд уулын ажил, бүтээгдэхүүн гаргалтын хэмжээнээс хамааран жилд 50 хүн ажиллах бөгөөд нэг ажилтны сарын дундаж цалин 2118.8 мян.төг байна.

Төслийн нэгжийн ажлын горим Үйлдвэр жилд 300 хоног үндсэн үйл ажиллагаа явуулна.

Хүснэгт 2. Төслийн нэгжийн ажлын горимууд, гол гол ажлын байруудаар

Д/д	Албан тушаал	Орон тоо
1	Захирал	1
2	Уулын инженер	1
3	ХАБЭА-н инженер	1
4	Маркшейдер	1
5	Уулын мастер	2
6	Экскаваторын оператор	4
7	Өрөмдөгч, IV зэрэгтэй	4
8	Өрөмдөгч, II зэрэгтэй	4
9	Нэвтрэгч, IV зэрэгтэй	4
10	Нэвтрэгч, II зэрэгтэй	6

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

11	Бэхэлгээчин	3
12	Автосамосвал, зөөвөрлөх машины оператор	6
13	Хий хангамж, агааржуулалт, насосны ажилчид	2
14	Цахилгаанчин	4
15	Жонш ялгах хэсгийн ажилчид	6
16	Харуул	1
17	Дүн (сая төг)	50

1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт

1.2.1 Ордын нөөц

Ордын хүдрийн биетийн хэмжээнд дунджаар 44.3 %-ийн CaF₂-ийн агуулгатай нийт В+С зэргээр 156287.7 тн хүдэрт 69235.47 тн хайлуур жонш агуулагдаж байна. Тооцооны дүнд В зэргээр тогтоогдсон 45.61 %-ийн дундаж агуулгатай 116010.99 тн хүдэр дэх 52913.81 тн хайлуур жонш, С зэргээр тогтоогдсон 40.52 %-ийн дундаж агуулгатай 40276.71 тн хүдэр дэх 16321.65 тн хайлуур жоншны нөөц агуулагдаж буй орд байгааг судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүснэгт 3. Ордын нөөцийн тооцооны хүснэгт (Ордын нөөц 2019-01-01-ий өдрийн байдлаар)

Хүдийн биетийн №	Нөөцийн зэрэглэл	2013-2023 онд олборлосон нөөц			Үлдэгдэл нөөц (2024 оны 01-р сарын 01-ний өдрийн байдлаар)		
		Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн
Х.Б-1	1В-1	5117	45.72	2339			
	1В-2	6315	41.55	2624			
Х.Б-1	1С-1	2474	58.86	1456			
	1С-2	5630	39.29	2212			
	1С-3	4434	36.59	1622			
	1С-4	1728	58.32	1008			
Х.Б-2	2В-1	2119	33.46	709			
	2В-2	7874	44.51	3505			
	2В-3	12795	42.92	5492			
Х.Б-2	2С-1	775	21.35	165			
	2С-2	971	30.91	300			
	2С-3	3191	49.7	1586			
	2С-4	3004	30.6	919			
	2С-5	1818	32.33	588			
Х.Б-3	3В-1	1000	42.23	422			
	3В-2	1904	40.07	763			
Х.Б-3	3С-1	107	28.49	30			
	3С-2				1147	32.69	375
	3С-3				1078	34.27	369
	3С-4				379	22.24	84
Х.Б-4	4В-4	14193	44.16	6267	18530	44.20	8190
Х.Б-5	5В-5				30458	49.38	15040
Х.Б-6	6В-6				15706	48.15	7563
Х.Б-4	4С-1	1651	49.42	816	3370	49.55	1670
Х.Б-5	5С-1				5268	29.49	1554
Х.Б-6	6С-1				3250	48.31	1570
Нийт В		51317	43.11	22121	64694	47.60	30792

Нийт С	25782	41.51	10703	14492	38.80	5622
Нийт В+С	77099	42.57	32825	79186	45.99	36415

1.2.2 Ордын уул техникийн нөхцөл

Уулын ажилд төслийн даалгаврыг үндэслэн компанид одоо байгаа үндсэн техник, тоног төхөөрөмжүүдийг ажиллуулахаар энэхүү төсөлд тусгалаа. Ил уурхайд дараах нэр төрлийн техникүүд ажиллана. Үүнд:

- 2.8 м3-ийн утгуурын багтаамжтай SDLG E6500F маркийн урвуу утгуурт экскаватор
- 25 тоннын даацтай HOWO-380 автосамосвал
- 90-127мм-ийн диаметртай KG430 маркийн өрмийн машин
- 3м3 -н шанаганы багтаамжтай SDLG-933 маркийн утгуурт ачигч зэрэг болно..

Хүснэгт 4. Ил уурхайн хэмжээсүүд

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Ил уурхай
1	Ил уурхайн гүн	м	39
2	Ил уурхайн амсрын урт	м	258
3	Ил уурхайн амсрын өргөн	м	70
4	Ил уурхайн хажуугийн өнцөг	градус	65
5	Хөрс хуулалтын ажлын доголын өндөр	м	5
6	Хүдэр олборлолтын ажлын доголын өндөр	м	2.5
7	Хаалтын доголын өндөр	м	10

1.2.3 Ил уурхайн жилийн хүчин чадал, ашиглалтын хугацаа

Гурван хүлэгт хайлуур жоншны ордыг ТЭЗҮ-д тусгаснаар ордыг ашиглах хугацаа 4 жил байхаар төлөвлөсөн байна.

1.2.4 Ил уурхайн ажиллах горим

Уурхайн ажиллах горимыг уурхайн хүчин чадал, жилд гүйцэтгэх уулын ажлын хэмжээнээс хамааруулан 3-р сараас 11-р сарын 20-н хүртэлх хугацаанд, хоногийн 8 цагийн үргэлжлэлтэй 1 ээлжээр ажиллахаар төсөлд тусгасан. Уурхайн жилд ажиллах хоногийг дараах байдлаар үзүүлбэл

Хүснэгт 5. Уурхайн ажлын горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хэмжээ
1	Жилд ажиллах хоног	хоног	265
2	Үндэсний баяр, ёслолын хоног	хоног	7
3	Засвар үйлчилгээ	хоног	10
4	Цаг агаарын нөхцөлийг тооцсон хоног	хоног	5
5	Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног	хоног	243
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	1
7	Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	8

Хүснэгт 6. Далд уурхайн ажиллах горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хэмжээ
1	Жилд ажиллах хоног	хоног	365
2	Үндэсний баяр, ёслолын хоног	хоног	10
3	Засвар үйлчилгээ	хоног	51
5	Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног	хоног	300
6	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	ээлж	2
7	Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	8

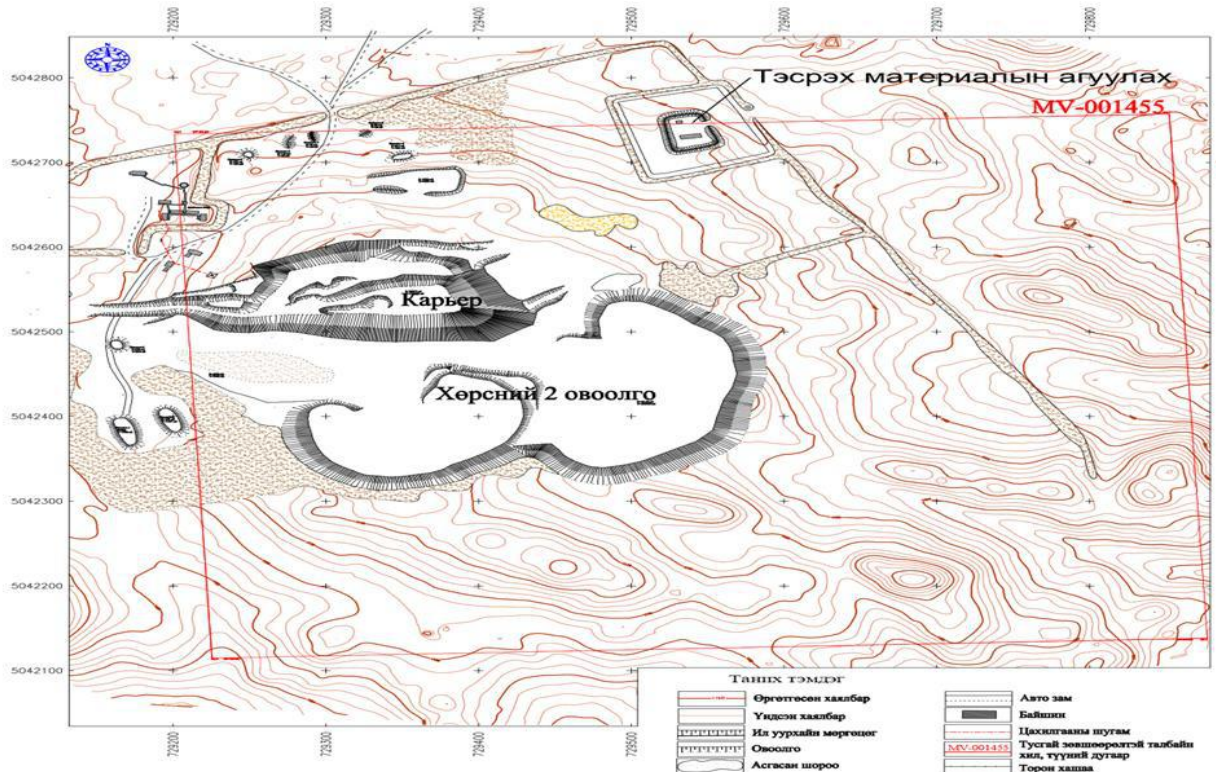
1.2.5 Ил уурхайн уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөөг уулын малталт нэвтрэлт болон цэвэрлэгээний ажлаар тус тус тооцоолж үр дүнг хүснэгтэнд үзүүлэв. Энэ тооцоогоор эхний 2 жилд ил уурхайн уулын ажлаар 22.7 мян.тн хүдэр олборлох ба 2-4 дахь жилд далд уурхайн аргаар 44.4 мян.тн хүдэр олборлоно.

Хүснэгт 7. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Ашиглалтын жилүүд				Нийт	
			1 жил	2 жил	3 жил	4 жил		
Далд уурхай	Уулын үндсэн ажил	Н агуулагч	м ³		1345			1345
		К агуулагч			725			725
		А агуулагч			540			540
		А агуулагч			86	129		215
		Э агуулагч			108			108
		Нийт			2804	129		2933
	Уулын бэлтгэл, огтолгоо, геологи хайгуулын ажил	Тээврийн штрек	агуулагч		1036	2417		3453
		Восстающий	агуулагч			261		261
		Огтолгооны штрек	хүдэр			540	442	982
			агуулагч			360	294	654
		Панельн штрек	хүдэр			642	525	1167
			агуулагч			642	525	1167
		Ачилтын орт	хүдэр			403	101	504
			агуулагч			941	235	1176
		Хэвтээ ходок	хүдэр			28		28
			агуулагч			65		65
		Хүдэр буулгуур	агуулагч			513		513
	Хайгуулын орт	агуулагч			104	45	149	
		Хүдэр			1613	1068	2680	
		агуулагч			1036	5302	1100	7438
	Далд уурхайн уулын ажлын хэмжээ (дайвар олборлолт)	Хүдэр			1613	1068	2680	
		агуулагч			3840	5432	1100	10371
Далд уурхайн хүдэр олборлолт (үндсэн олборлолт)	м ³			7769	9096	16866		
	тн			20434	23924	44357		
Ил уурхай	Хүдрийн хэмжээ	м ³	3449	5174			8623	
		тн	9072	13608			22679	
	Хөрсний хэмжээ	м ³	95551	60826			156377	

Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент	м ³ /тн	10.5	4.5			6.9
Нийт хүдэр олборлолт	м ³	3449	5174	9382	10164	28170
	тн	9072	13608	24675	26731	74086
Хүдрийн дундаж агуулга, %	%	37.88	46.89	44.98	42.36	43.52
Хүдэр дэх эрдсийн нөөц /CaF2/	тн	3436	6381	11099	11323	32239

Зураг 3. Овоолгын төлөвлөлт

1.2.6 Шимт хөрсний овоолго

Тус ордын хөрс хуулалтанд тээвэртэй ашиглалтын систем хэрэглэх бөгөөд хуулсан хөрсийг овоолгод байршуулна.

Хөрсний овоолгыг ил уурхайн урд талд гадаад овоолго байгуулж байрлуулна. Үржил шимт хөрсийг ил уурхайн зүүн талд 3 м өндөртэйгээр нийт 4.3 мян.м³ шимт хөрсийг түр байршуулж ил уурхай ашиглаж дууссаны дараа нөхөн сэргээлтийн ажилд ашиглана. Үүнээс одоогийн байдлаар 2.1 мян.м³ шимт хөрс гадаад овоолгод хураагдсан байна.

Хөрсний овоолгын дундаж өндөр 8м, эзлэхүүн эцсийн байдлаар сийрэгжилт тооцсон байдлаар 281.3 мян.м³ байна. Үүнээс одоогийн байдлаар 93.6 мян.м³ хөрс гадаад овоолгод хураагдсан байна.

1.3 Ил уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөц

Тооцооны үр дүнд ил, далд уурхайн ашиглалтын үеийн хаягдал 8.4% буюу 6.4 мян.тн хүдэр, 3.0 мян.тн эрдэс хаягдаж, 6.2%-ийн бохирдолт үүсэж нийт үйлдвэрлэлийн нөөцийн хэмжээ 74.1 мян.тн хүдэрт 43.52%-ийн дундаж агуулга бүхий 32.2 мян.тн эрдсийн нөөцийг нийлүүлэхээр байна.

1.4 Далд уурхайн ашиглалтын хугацаа

Уулын ажлын үргэлжлэх оновчтой буюу ашиглалтын хугацааг ордын ашигт малтмалын зах зээлийн эрэлт хэрэгцээ (тухайлбал, бүтээгдэхүүний тухайн үеийн зах зээлийн үнэ), тоног төхөөрөмжийн бүтээл, уурхайн жилийн хүчин чадал зэргээс хамааруулан тодорхойлно.

Далд уурхайг ашиглах ашиглалтын эхний жилд уурхайн малталт нэвтрэлт, бэлтгэл ажил сүүлийн жилд уурхайг хаах, нөхөн сэргээх, суурин болон зөөврийн техник, тоног төхөөрөмжүүдийг хураах, барилга байгууламжуудыг буулгах зэрэг ажлууд шат дараалалтайгаар хийгдэх тул нийт ажиллах хугацааг 3 жил байхаар уг төсөлд тусгаж байна.

1.4.1 Далд уурхайн ажиллах горим

Далд уурхайн ажиллах горим: Далд уурхайн ажиллах горимыг захиалагч байгууллагаас төсөл боловсруулах даалгаварт тусгагдсаны дагуу дараах байдлаар авч байна. Үүнд:

• Жилийн нийт хоног	365 хоног
• Үндэсний баяр, ёслолын хоног	14 хоног
• Засвар үйлчилгээ, бусад	51 хоног
• Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног	300 хоног
• Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	2 ээлж
• Нэг ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	7 цаг тус тус байна.

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүснэгт 8. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Хүдийн Нөөцийн Үлдэгдэл геологийн нөөц биетийн зэрэглэл №	Нөөцийн Үлдэгдэл (2024 оны 01-р сарын 01-ний өдрийн байдлаар)	Ашиглалтад өртөхгүй нөөц						Ашиглалтын нөөц			Үйлдвэрлэлийн нөөц							
		Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн	Хаягдал			Бохирдол %	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %	Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн	
											%	Хүдрийн нөөц, тн	Дундаж агуулга, %					Эрдсийн нөөц /CaF ₂ /, тн
Ил уурхайн аргаар олборлох нөөц																		
Х.Б-3	3С-2	1147	32.69	375	344	32.69	113	803	32.69	263	2.2	18	32.69	6	1.5	797	32.21	257
	3С-3	1078	34.27	369	280	34.27	96	797	34.27	273	2.2	18	34.27	6	1.5	792	33.76	267
	3С-4	379	22.24	84	91	22.24	20	288	22.24	64	2.2	6	22.24	1	1.5	286	21.91	63
Х.Б-4	4В-4	18530	44.20	8190	840	44.20	371	17690	44.20	7819	2.2	389	44.20	172	1.5	17560	43.55	7647
Х.Б-4	4С-1	3370	49.55	1670	102	49.55	51	3268	49.55	1619	2.2	72	49.55	36	1.5	3244	48.82	1584
Нийт В		18530	44.20	8190	840	44.20	371	17690	44.20	7819		389	44.20	172		17560	43.55	7647
Нийт С		5974	41.83	2499	817	34.17	279	5157	43.04	2219		113	43.04	49		5119	42.40	2171
Нийт В+С		24504	43.62	10689	1657	39.25	651	22847	43.94	10038		503	43.94	221		22679	43.29	9817
Далд уурхайн аргаар олборлох нөөц																		
Х.Б-5	5В-5	30458	49.38	15040				30458	49.38	15040	11.1	3381	49.38	1669	8.4	29351	45.55	13370
Х.Б-6	6В-6	15706	48.15	7563				15706	48.15	7563	11.1	1743	48.15	839	8.4	15136	44.42	6723
Х.Б-5	5С-1	5268	29.49	1554	750	29.49	221	4518	29.49	1332	11.1	501	29.49	148	8.4	4354	27.21	1185
Х.Б-6	6С-1	3250	48.31	1570	588	48.31	284	2663	48.31	1286	11.1	296	48.31	143	8.4	2566	44.56	1143
Нийт В		46164	48.96	22602				4518	29.49	1332		501	29.49	148		4354	27.21	1185
Нийт С		8518	36.67	3124	1338	37.76	505	48827	48.93	23889		5420	48.93	2652		47053	45.13	21237
Нийт В+С		54682	47.05	25726	1338	37.76	505	53344	47.28	25221		5921	47.28	2800		51407	43.62	22421
Ордын хэмжээнд																		
Нийт В		64694	47.60	30792	840	44.20	371	22208	41.21	9151	4.0	891	35.92	320	2.8	21914	40.30	8831
Нийт С		14492	38.80	5622	2155	36.40	784	53983	48.36	26108	10.2	5533	48.80	2700	7.7	52172	44.87	23407
Нийт В+С		79186	45.99	36415	2995	38.59	1156	76191	46.28	35259	8.4	6424	47.02	3020	6.2	74086	43.52	32239

1.5 Уурхайн тоног төхөөрөмж

1.5.1 Уулын үндсэн техник, тоног төхөөрөмж

Уулын ажилд төслийн даалгаврыг үндэслэн компанид одоо байгаа үндсэн техник, тоног төхөөрөмжүүдийг ажиллуулахаар энэхүү төсөлд тусгалаа. Ил уурхайд дараах нэр төрлийн техникүүд ажиллана. Үүнд:

- 2.8 м3-ийн утгуурын багтаамжтай SDLG E6500F маркийн урвуу утгуурт экскаватор
- 25 тоннын даацтай HOWO-380 автосамосвал
- 90-127мм-ийн диаметртэй KG430 маркийн өрмийн машин
- 3м3 -н шанаганы Өрөмдлөг, тэсэлгээ

Өрөмдлөгийн ажил

Өрмийн төхөөрөмжийн ажиллах талбайг засаж тэгшлэх, бэлдэх төхөөрөмж ба туслах тоноглолыг ажилд бэлдэх, цахилгаан эрчим хүч, өрмийн багаж төхөөрөмж бусад материалаар хангах, өрөмдсөн цооногуудыг эвдрэлтээс хамгаалах, бүртгэл, хэмжилт төхөөрөмжийн зөөвөр нүүдэл, засварын ажлын өөрчлөлт зэрэг олон туслах ажлууд байна.

Доголын талбайг өрөмдлөгт бэлдэхдээ талбайд буй саад болох тоног төхөөрөмж бусад зүйлийг зайлуулах тэгшлэх, зам засах зэрэг ажлыг голдуу бульдозер хэрэглэж гүйцэтгэнэ. Засаж бэлдсэн талбайд маркшейдерийн хэмжилтээр цооног байрлах тэмдэглэгээг хийх ба шахсан хий усаар хангах өрөмдөх төхөөрөмжөө байрлуулж ажилд бэлтгэх ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.

Өрөмдлөгийн ажлын төслөөр (паспорт) цооног бүрийн байршил, гүний хэмжээг тогтооно. Хяналтын хэмжилтээр ажлын хэрэгжилтийг тодорхойлох ба өрөмдөх торны зай гүний зөрүү нь 0.3м-ээс хэтрэхгүй байх ёстой. Цооног янз бүрийн учир шалтгаанаар нурж гүн нь хорогдох, цасаар дүүрэх, ус тогтох мөстөх зэрэг тохиолдолд дахиж өрөмдлөг хийж засварлана.

1.6 Баяжуулах технологи

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Мануулт” нэртэй ордын хайлуур жоншны хүдрийг баяжуулах технологийн туршилтыг АМБлаб ашигт малтмал баяжуулалтын лаборатори-д хийсэн байна. Үүнээс харахад 43%-ийн флюритийн агуулгатай жоншны хүдрийг гар аргаар баяжуулах нь тохиромжтой нь тогтоогдсон бөгөөд 22.49 %-ийн гарцтай, кальци фтор 65 %-ийн агуулгатай ба 37.27%-ийн жонш авалт бүхий хайлуур жоншны баяжмал гарган авах боломжтой байна.

Хүснэгт 9. Бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн төлөвлөлт

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Ашиглалтын жилүүд				Нийт
		1 жил	2 жил	3 жил	4 жил	
Нийт хүдэр олборлолт	тн	9072	13608	24675	26731	74086
Хүдрийн дундаж агуулга, %	%	37.88	46.89	44.98	42.36	43.52
Хүдэр дэх эрдсийн нөөц /CaF2/	тн	3436	6381	11099	11323	32239

1.6.1 Жонш ангилах цехийн ажиллах горим

Уурхайгаас хүдэр олборлох хүчин чадал 27 мян.тн/жил ба гар аргаар жонш ялгах ажилчдыг дулааны улиралд буюу 5-11 сар хүртэл 67-198 хоног ажиллахаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 10. Хүдэр бутлан ангилах хэсгийн хүчин чадал, ажиллах горим

№	Ажиллах горим	Хэмжих нэгж	1-р жил	2-р жил	3-р жил	4-р жил
1	Жилд ажиллах бодит хоног	хоног	67.2	100.8	182.78	198.01
2	Жилд ажиллах цаг	цаг	806.4	1209.6	2193.33	2376.09
3	Хоногт ажиллах цаг	цаг	12	12	12	12
4	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	-	1	1	1	1
5	Ээлжид ажиллах цаг	цаг	12	12	12	12
6	Цаг ашиглалтын коэффициент	%	75	75	75	75
7	Цагийн хүчин чадал	тн/цаг	15.0	15.0	15.0	15.0
8	Хоногийн хүчин чадал	тн/хоног	135	135	135	135
9	Жилийн хүчин чадал	мян.тн/жил	9.072	13.608	24.675	26.731

Бэрх, Бор-Өндөр болон бусад уурхайнуудад гар аргаар хүдэр ялгах нормын дагуу нэг ээлжид 1 хүн +50 мм ширхэглэлтэй 10-12 м3 уулын цул буюу 25 тн орчим хүдрийг гар аргаар ялгадаг байна.

Хүдэр бутлан ангилах хэсгийн тоо-чанарын тооцоо

Хүснэгт 11. Тоо-чанарын тооцооны үр дүн

Орох						Гарах					
№	Бүтээгдэхүүн нэр	тн/цаг	гар ц, %	агуулга, %	авал т, %	№	Бүтээгдэхүүн нэр	тн/цаг	гар ц, %	агуулга, %	авал т, %
Шигшилт											
1	Анхдагч хүдэр	15	100	43.94	100	2	- 100 мм бүтээгдэхүүн	1.11	7.4	43.94	100
						3	+ 100 мм бүтээгдэхүүн	13.89	92.6	43.94	100
	Нийт	15	100	43.94	100		Нийт	15	100	43.94	100
Гар аргаар ялгалт											
2	+ 100 мм бүтээгдэхүүн	1.11	7.4	43.94	100	5	ФК-85 баяжмал	3.37	22.4	65	34.0
4	- 100 мм бүтээгдэхүүн	13.89	92.6	43.94	100	6	Бага агуулгатай хүдэр	11.62	77.5	33.64	66.0
	Нийт	15	100	43.94	100		Нийт	15	100	43.94	100

Хүдэр бутлан анилах хэсгийн бүтээгдэхүүн гаргалтын тооцоо

Хүснэгт 12. Гар аргаар ялгасан бүтээгдэхүүн гаргалт

№	Бүтээгдэхүүн	Хэмжих нэгж	1-р жил	2-р жил	3-р жил	4-р жил	Нийт
Хүдэр олборлолт							
1	Анхдагч хүдрийн хэмжээ	тн	9072	13608	24675	26731	74086
2	Анхдагч хүдэр дэх агуулга	%	37.88	46.89	44.98	42.36	43.52
3	Анхдагч хүдэр дэх СаF2-н хэмжээ	тн	3436	6381	11099	11323	32239
ФК-65 маркийн бүхэллэг жоншы баяжмал							
1	Баяжмал дахь СаF2-н агуулга	%	65	65	65	65	65
2	Баяжмалын гарц	%	22.49	22.49	22.49	22.49	22.49

№	Бүтээгдэхүүн	Хэмжих нэгж	1-р жил	2-р жил	3-р жил	4-р жил	Нийт
3	Баяжмал дахь СаF2-н минерал авалт	%	38.59	31.18	32.50	34.51	33.59
4	Баяжмалын хэмжээ	тн	2040.29	3060.44	5549.41	6011.80	16661.94
5	Баяжмал дахь СаF2-н хэмжээ	тн	1326.01	1989.35	3607.18	3907.58	10829.18
Бага агуулгатай хүдэр							
1	Бага агуулгатай хүдрийн агуулга	%	33.64	33.64	33.64	33.64	33.64
2	Бага агуулгатай хүдрийн гарц	%	77.51	77.51	77.51	77.51	77.51
3	Бага агуулгатай хүдрийн минерал авалт	%	61.41	68.82	67.50	65.49	66.41
4	Бага агуулгатай хүдрийн хэмжээ	тн	7031.71	10547.56	19125.59	20719.20	57424.06
5	Бага агуулгатай хүдэр дэх жоншны хэмжээ	тн	2109.99	4391.65	7491.83	7415.42	21409.82

1.7 Дэд бүтэц

1.7.1 Уурхайн барилга байгууламж

Уурхай ашиглалтанд орсноос хойш ажилчдын амьдрах байр, оффисын байр, цайны газар, засварын цех, хамгаалалтын албаны байр, сэлбэг материалын агуулах, түлш дулаан хангамж зэрэг уурхайн үйл ажиллагаанд шаардлагатай байгууламжуудыг барьж байгуулсан.

Ажиллагсдын тосгон болон уурхайн захиргаа. Уурхайн кемп тосгоныг уурхайн хойд талд 450 м зайд байгуулсан бөгөөд үүнд захиргааны ажилтнуудын контороос гадна хоолны газар, халуун ус үйлдвэрийн дотоод холбоо, эмнэлгийн цэг тус тус байна. Тус уурхайн тосгон нь ажилчдын амрах ажиллах нөхцөл боломжийг хангасан амралтын байрууд, халуун ус, хувцас угаалга, дасгалын байр гэх мэт цаашдаа сайжруулах төлөвлөгөөтэй байна. Мөн нэг удаад 30 хүн хооллох хүчин чадалтай цайны газартай байна.

Засварын газар. Уурхайн тоног төхөөрөмжийн засвар, техникийн үйлчилгээний газар нь уулын механик тоног төхөөрөмж, авто тээврийн болон бусад тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангахын тулд урсгал засвар, техникийн үйлчилгээ хийх, ашиглалт засварын хэрэгцээнд зориулсан материал, сэлбэг, тос, түлш зэргийг хүлээн авах, хадгалах зэрэг ажлыг гүйцэтгэнэ.

Тоног төхөөрөмжийн их засвар, зарим нарийн төвөгтэй эд ангийг сэргээх, бүрэн солих зэрэг ажлыг засварын дагнасан газраар буюу тоног төхөөрөмжийг нийлүүлсэн газрын засварын газраар гүйцэтгүүлнэ. Засварын газар нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна. Үүнд

- Механик цех
- Шингэн түлшний резервуар, түгээх цэг
- Материал, сэлбэгийн агуулах
- Автомашины гараж

Засварын газар нь нэгэн зэрэг 2-3 тоног төхөөрөмжид засвар хийх боломжтой, зориулалтын зарим нэг тоног төхөөрөмжөөр тоноглогсон байна.

Далд уурхайд ажиллах техник тоног төхөөрөмжүүдийн засвар үйлчилгээг хийх зориулалт бүхий засварын газар нь босоо гол амны дэргэд байрлана. Далд уурхайн засварын

газарт өргөх төхөөрөмж, токарь болон өрмийн цахилгаан суурь машин, гагнуурын багаж зэрэг байна. Уурхайн газрын дээр ажиллах техник, тоног төхөөрөмжүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаж тэдгээрийн засвар үйлчилгээг ХАБЭА-н нэгдсэн дүрмийн дагуу зориулалтын байр болон зогсоолын газарт цаг алдалгүй хийх шаардлагатай байдаг. Газрын дор байрлах засварын газрыг дараах тоног төхөөрөмжүүдээр бүрэн тоногдсон байх шаардлагатай.

- Өргөх төхөөрөмж, слесарын бусад багаж хэрэгслүүд
- Гагнуурын аппарат болон бусад багаж хэрэгслүүд.

Сэлбэг материалын агуулах. Тус уурхайн тэсрэх материалын агуулах нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн хил уурхайгаас зүүн хойд хэсэгт байгуулсан.

Тэсрэх бодис хадгалах 20 тоннын багтаамжтай 1 ширхэг контейнер, тэсэлгээний хэрэгсэл хадгалах зориулалт бүхий 20 тоннын 1 ширхэг контейнер агуулах тус тус байна.

Сэлбэг хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн агуулахыг 10-20 тоннын багтаамжтай контейнер ашиглан байгуулсан. Шатах тослох материалын агуулах нь торон хашаагаар хүрээлэгдсэн уурхайн тосгоны баруун урд талд үйлдвэрлэлийн талбайд баригдсан. Энд 20-40 тн багтаамжтай төмөр торхтой тосологооны материал, тос болон уурхайн 30 хоногийн ажлыг хангах хэрэгцээний түлшний багтаамж бүхий ёмкость байрлана.

1.7.2 Цахилгаан хангамж

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших Мануултын хайлуур жоншны ордын цахилгаан хэрэглэгчид нь:

- ✓ Далд уурхайн газрын дээр ажиллах цахилгаан хэрэглэгчид (босоо гол амны өргөх машин ерөнхий агааржуулалтын суурин сэнс, компрессор)
- ✓ Далд уурхайн газрын доор ажиллах цахилгаан хэрэглэгчид (зөөврийн сэнс, ус зайлуулах шахуурга, далд уурхайн зүтгүүрийг цэнэглэх станц, газар доорх засварын цех, далд уурхайн гэрэлтүүлэг)
- ✓ Уурхайн тосгон (Ажилчдын байр, уурхайн захиргаа, халуун ус, хоолны газар, уурын зуух тэсрэх материалын агуулах)
- ✓ Засварын газар бусад хэрэглэгчид (Засварын газар, шатахуун түгээх станц, сэлбэгийн агуулах) байх бөгөөд тэдгээрийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах шаардлагатай.

Мануултын хайлуур жоншны уурхай нь төвийн эрчим хүчний системд холбогдоогүй боловч цахилгаан хангамжийн хувьд Чойроос Шивээ-Овоо хүртэл 110 кВт-ийн шугам Шивээ Овоогоос Баянжаргалан сум хүртэл 35 кВт-ийн шугам, Баянжаргалан сумаас Өндөршил сум хүртэл 15 кВт-ийн шугам, Баянжаргалан сумаас Логийн хайлуур жоншны уурхай хүртэл 10 кВт-ийн шугамаас төвийн цахилгааны шугамд холбогдох боломжтой. Захиалагч компаний даалгаврын дагуу төслийг дизель генератороос тэжээхээр хийв. Тус уурхай одоогийн цахилгааны хэрэглээг БНХАУ-д үйлдвэрлэгдсэн 50, 100, 250, 400 кВА чадалтай дизель генераторуудаар хангадаг..

1.7.3 Дулаан хангамж

Тус уурхай нь жилд 300 хоног ажиллах ба өвлийн улиралд ажиллагсдын тосгон болон уурхайн захиргаа, засварын газар зэрэг барилга байгууламжийг нам даралтын бага оврын уурын зуухаар дулаанаа хангана.

Уурын зуухны ажиллах сар нь 10-р сарын 15-аас 5-р сар хүртэл буюу 6 сарын хугацаанд ажиллана. Уурын зуухны сарын хэрэглээнд 10 тн нүүрс түлэх шаардлагатай гэж үзвэл жилд буюу 6 сарын хугацаанд 60 тн нүүрс хэрэглэнэ. Шаардлагатай нүүрсийг Хөөтийн нүүрсний уурхайгаас худалдаж авахаар төсөлд тусгаж байна.

1.7.4 Усан хангамж

Тусгай зөвшөөрлийн талбайд өөрийн хөрөнгөөр гүний худаг гаргаж унд ахуйн хэрэглээний усыг хангана. Усны ундарга нь 1-2 л/сек ба дунджаар 1.5 л/сек байна. Энэ нь ундны болон технологийн усны хэрэгцээг бүрэн хангана.

1.8 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн

1.8.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс

Нэр- Хайлуур жоншны хүдэр

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга

Газрын гадаргуу: Далайн түвшнээс дээш 1100-1465 метр өргөгдсөн. Хайргархаг шавранцар цайвар хүрэн, хужир шаварлаг элсэнцэр буюу хөнгөн шавранцар бор хөрс голлосон уул толгодлог гадаргатай. Аль ч улиралд таван хошуу мал идээшин дасах тал хээр хосолсон нутаг. Нутгийн хөрсөнд агь, гашуу, ерхөг, хазаар, дэрс, таана, хөмүүл, хялгана голлон ургана. Чихэр өвс, царван, таван салаа, бажууна зэрэг эмийн ургамал, буйлс, хайлс, яргай, бургас, харгана зэрэг модлог ургамал ургана. Дундговь аймгийн зүүн хэсэгт: Улаанбаатар хотоос 300 км, Аймгийн төвөөс 150 км, Говьсүмбэр аймгаас 80 км өөрийн аймгийн Өндөршил, Гурвансайхан, Говь-Угтаал, Цагаандэлгэр сумдтай, Говь-Сүмбэр аймгийн Сүмбэр, Шивээговь, Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумдтай тус тус хиллэдэг.

Тус судалгааны талбай нь далайн түвшнээс дээш 1150-1200 метрийн үнэмлэхүй өндөрт байрласан байна. Харин газрын гадаргын хэвгий буюу налуу 1-3.4 (градус)-т байна.

Усан сүлжээ: Тогтмол урсгал усгүй, хөндийнүүдэд давстай жижиг нуур, цөөрөм олонтой. Тухайн жилийн хур тунадасны хэмжээнээс хамаарч нуур, тойром, худгийн усны түвшин өөрчлөгдөнө. Цас их унаж хайлах, үргэлжилсэн ширүүн бороотой үед хот хонхор газар, нуурууд нь устай болох ба хуурай сайрууд нь гол болж ус урсах, бороо хур татрахад усгүй болно. Хуртай үед үүссэн нуур, тойром нь хэдэн долоо хоногоос хэдэн сар устай байж хүн, мал ундаална. Хүн малын ундаанд худгийн усыг хэрэглэх бөгөөд худгуудыг хуурай сайр, хөндий, нуурын зах хавийг бараадуулан гаргасан байдаг. Худгийн усны гүний түвшин 1-2 м, заримдаа 5-7 м ба худгуудийн ундарга 200-6000 л/ц байдаг. Ихэнх тойрмууд байнгын гэжээгдлийн эхгүй, борооны усаар дүүргэгдсэн жижиг сав газруудтай холбоотой үүссэн. Нууруудын гүн 1.5-2 м-ээс хэтрэхгүй.

Цаг агаар, уур амьсгал: Дундговь аймаг нь 74,69 км.кв талбайтай, далайн түвшнээс дээш 1100-1350 метрт өргөгдсөн, Монгол улсын нутгийн төв хэсэгт талархаг нутагт, говь хээрийн бүсийн зааг дээр оршдог. Нутгийн хамгийн өндөр цэг нь 1926 м өндөрт орших Дэлгэрхангай уул юм. Дундговь аймагт Онгийн голоос өөр том гол, нуур байхгүй бөгөөд боржин чулуутай цохио, толгод, бэсрэг уулс бүхий ухаа гүвээрхэг тэгшивтэр нутагт хамаарна.

Уур амьсгалын мужлалын хувьд хойд хэсгээрээ хуурайдуу сэрүүвтэр хүйтэн; өмнөд хэсгээрээ хуурай дулаавтар хүйтэвтэр; нэн хуурай, дулаан хүйтэвтэр бүсүүдэд оршдог. Эх газрын хуурай сэрүүн, эрс тэс уур амьсгалтай, өргөргийн дагуу буюу баруун талын уулархаг нутгаасаа зүүн тийш говь уруугаа болох тусам дулаардаг, хуурай агаартай хөрснөөс уурших чийгийн нөөц бага, агаар нэн хуурай учраас хур тунадасны хэмжээ бага, салхи ихтэй учир шороон шуургатай өдрийн тоо олон байдаг. Энэ онцлогоороо хөрсний физик өгөршүүлэл ихтэй, тариалан эрхлэхэд тохиромжгүй байдаг.

Дорноговь аймгийн дулаан, хүйтний горимыг авч үзэхэд жилийн дундаж агаарын температур +1.1...+3.6°C бөгөөд өвлийн улиралд -20.8...-14.0°C, хаврын улиралд +2.3...+4.9°C, зуны улиралд +17.8...+19.9°C, намрын улиралд -0.6...3.4°C-ийн хооронд хэлбэлзэнэ.

Хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сард агаарын дундаж температур -16.7...-19.6°C байхад агаарын үнэмлэхүй хамгийн бага -39.7°C 1981 онд Сайхан-овоо өртөөнд ажиглагдсан байдаг. Хамгийн дулаан 7 дугаар сард агаарын температур 19.9...22.3°C байхад агаарын үнэмлэхүй их температур 41.3°C Гурвансайхан өртөөн дээр 1999 онд ажиглагдсан байдаг байна.

Хур тунадасны хувьд жилийн нийлбэр хур тунадас 110.6...139.0мм бөгөөд өвлийн улиралд 3.3...3.8мм, хаврын улиралд 11.7...16.4мм, зуны улиралд 77.1...102.3мм, намрын улиралд 15.1...18.1мм –ийн хооронд хэлбэлзэнэ.

Хөрсөн бүрхэвч: Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт байрлах “Үнэн Анд” ХХК-ийн Жонш олборлож буй талбайд толгодын чулуутай карбонаттай нимгэн хүрэн хөрс тархсан байна; Байгалийн жамаар байгаа эл хөрсний 6-11 см-ын гүнд ялзмагийн агууламж 1,65-1,90% байна. Уусмалын орчин (рН 7,8-9,0) дунд зэргийн шүлтлэг, давстай, агрохимийн “дунд” үзүүлэлтүүдийг хадгалж байна;

Элсэнцэр хүрэн хөрсний хувьд хүнд металлуудын агууламж зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байна;

Ургамлан нөмрөг: Ургамлан нөмрөгийн экологийн үүрэг ач холбогдол нь байгалийн бүсээс хамааралтайгаар ялгардаг. Манай орны нутаг дэвсгэр дараах 6 бүс бүслүүрт хуваагдана. Бидний судалгаанд авсан Баянжаргалан сумын нутаг хээрийн бүсэд хамрагдана.

Хээрийн бүс. Монгол орны 25 хувийг эзэлж, Хэнтийн уулархаг их нутгийг хүрээлэн, нутгийн төв, дорнод хэсгээр төвлөрнө. Ялангуяа уурхайн оршиж буй Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутаг харгана бүхий жижиг дэгнүүлт үетэн-элдэв өвс-хялганат жинхэнэ хуурай хээрийн хэв шинжийг илэрхийлдэг. Энэ бүс нутаг нь ургамал-газар зүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээр, Дундад Халхын хээрийн заагт орших бөгөөд хүрэн хөрсөнд ургах ихэвчлэн дараах хэв шинж бүхий бүлгэмдэлтэй бэлчээр зонхилно.

Экосистемийн энэ төрх ихээхэн эмзэг байх бөгөөд уурхай түүний орчмын зүйлийн бүрэлдэхүүний сан нь ч ихээхэн ядмагшиж, хөрсжилт нимгэн, усан хангамж тааруу, салхины нөлөө ихтэйн дээр сүүлийн жилүүдэд гангийн давтамж нэмэгдэж байгаа зэрэг олон бодит шалтгаан экологи-эдийн засгийн үнэлгээнд нөлөөлнө.

Амьтны аймаг: “Үнэн Анд” ХХК-ийн жонш олборлож буй “Мануулт” талбайн орчимд бидний судалгаагаар нийт 9 зүйлийн амьтан бүртгэгдлээ. Зэрлэг амьтдын нягтшилыг авч үзвэл 10 км² буюу 1000 га-д ноогдох нүүдлийн шинжтэй цагаан зээрийн нягтшил 5-7ш, саарал чоно 0,01ш, үнэг 0,01-0,03, хярс 1-3 ш тус тус байна. Хярсны тоо толгойн нягтшил “бага” байна.

Таравжи бүргэд, Талын сар, хэрээ, улаан хошуут, шаазгай ховор байна. Харин шоорон эвэрт эрээн болжмор аль ч нөлөөллийн бүс нутагт элбэг 8-21 бодгалиар тоологдож байна.

Хүн ам, эдийн засаг, зам харилцаа: Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум нь 1924 онд байгуулагдсан. Хуучнаар Хан Хэнтий уулын аймаг Оцолсансарын уулын хошуу. “Шилийн гол”, “Энгэр-Ус”, “Аргатай” гэсэн 3 багийн нийт 409 өрхөд 1169 хүн амьдардаг. Хүн амын тоогоор Дундговь аймгийн 15-н сумаас 14-д, газар нутгийн хэмжээгээр 12-т ордог.

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сум нь 2023 оны байдлаар нийт 436 өрх, 1246 хүн амтай байна.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1 Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Хүснэгт 13. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт			x		x					
Гадаргын урсцын өөрчлөлт			x		x					
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	x				x		x	x		
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x		x	x		
Геологийн тогтцын өөрчлөлт	x				x		x	x		
Зэрлэг амьтдын орон зайн өөрчлөлт		x							x	
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт										
2. Байгалийн нөөц ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг	x				x				x	
Бэлчээрийн байдал			x		x					
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	x				x				x	
Эрчим хүчний нөөц	x				x				x	
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанар, хэмжээ			x		x					
Гадаргын усны чанар хэмжээ			x		x					
Агаарын бохирдол			x		x					
Хөрсний бохирдол			x		x					
Төслийн үйл ажиллагаанаас ялгарах бохирдуулагч бодис хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх			x		x					
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө		x			x					x
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх	x				x				x	
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	x				x				x	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх			x		x					
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			x		x					
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх			x		x					
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										
Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх	+				+				+	
Үйлчилгээний салбарын ү/а-нд нөлөөлөх		+			+					+
Хүн амын орлого өөрчлөгдөж, нэмэгдэх	+				+				+	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх			x		x					
6. Эдийн засагт үзүүлэх нөлөө										
Татварын орлого өөрчлөгдөх	+				+					+
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+					+
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох		+			+					+
Ажлын байр нэмэгдэх	+				+					+

Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+				+					+
7. Бусад нөлөөлөл										
Бохир ус хөрсөнд нэвчиж, хөрс ба грунтын усыг бохирдуулах			х		х					
Дүн	14	4	13	0	30	0	3	3	8	7

Төслийн болзошгүй сөрөг болон эерэг нөлөөллийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийн үндэслэлийг дараах байдлаар гаргасан болно. Үүнд:

Шууд нөлөөлөл:

- Төслийн талбайд одоогоор нийт 240,408.90 м² (24.4 га) талбай уурхайн хөрс хуулалт барилга бүтээн байгуулалт, олборлолт зэргээс хөрсөн бүрхэвч ухагдаж, ургамлан нөмрөг талхагдаж шууд хүчтэй нөлөөлнө;
- Уурхайн олборлолтын ажлын улмаас геологийн тогтцод, байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх, өөрчлөгдөх болон ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх зэргээр шууд урт хугацаанд дунд зэрэг нөлөөлнө;
- Орон нутгийн орлого, ажлын байр нэмэгдэх зэрэгт төслийн үйл ажиллагаа явагдах хугацаанд болон цаашид эергээр нөлөөлнө;

Шууд бус нөлөөлөл:

- Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд урт хугацаанд эерэг нөлөөлнө;
- Ордын олборлолтын үйл ажиллагааны үр дүнд дуу чимээ нь шууд бусаар урт хугацаанд сөргөөр нөлөөлнө;

Богино хугацааны нөлөөлөл:

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад дуу чимээ, физик бохирдол тодорхой хугацаагаар ихэснэ.

Хүчтэй нөлөөлөл:

- Болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээ хийх явцад төслийн зүгээс 24.4 га талбай хөрс хуулалт барилга бүтээн байгуулалт, олборлолт зэргээс хөрсөн бүрхэвч ухагдаж, ургамлан нөмрөг талхагдаж урт хугацаанд шууд хүчтэй нөлөөлнө хөрс болон ургамлан, геологийн тогтцод, байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх, өөрчлөгдөх болон ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх зэргээр хүчтэй сөрөг нөлөөлөл үзүүлж байна.

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай шинэчилсэн хуулийн 9-р зүйлд зааснаар Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөө (БОМТ) нь нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалал хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан баримт бичиг бөгөөд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-ний салшгүй хэсэг юм.

Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүд болон хүний эрүүл мэнд, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулахад зайлшгүй хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөх;

Төслийн үйл ажиллагаанаас агаар, хөрс, усан орчин болон ажлын байрны нөхцөлд хэрхэн нөлөөлж байгаа талаар хяналт шинжилгээ явуулах арга хэмжээг төлөвлөх;

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн БОМТ-г БОАЖЯ-ийн сайдын 2019 оны А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” боловсруулсан болно.

Уурхайн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний судалгаагаар тогтоогдсон гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, тухайн жилийн уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөөтэй уялдуулсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжилтийг амжилттай биелүүлэн ажилласан.

Хүснэгт 14. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Ажлын нэр	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	3,025,000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	8,000,000
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний зардал	8,000,000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	685,000
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	370,000
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	2,250,000
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт зардал		22,330,000

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 15. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
1	Орчны агаарын чанар хорт хий, хүнд металлаар бохирдох	Уурхайн бүх тээврийн хэрэгслийн яндангаас гарах хорт хийд тогтмол хяналт тавих, бохирдлын хэмжих	Төсөлд хэрэглэгдэж буй бүх тээврийн хэрэгслүүд	тогтмол	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2026	Агаарын тухай хууль, MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн
2	Авто тээврийн хэрэгслээс тоосжилт, хорт хий ялгарах	Агаар бохирдуулагч эх үүсвэрийг агаарын тоосжилтын хэмжилтийг ОХШХ –г заасны дагуу шинжлүүлэх TSP, PM10, PM2.5	Уурхайн ашиглалтын талбай болон тээврийн зам	тогтмол	-	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан	2026	Ажлын байрны агаарын эрүүл ахуйн шаардлага: MNS 4990:2010, MNS 0017-2-3-16:1998
		Тээврийн хэрэгслийн хурдны хяналтыг мөрдөж ажиллах, хурд хязгаарлах тэмдэг тэмдэглэгээг тавьж өгөх, засаж сайжруулж байх	Төслийн талбайд	Удаа	150.000	4	600.000	Засвар үйлчилгээний зардал үйл ажиллагааны зардлын дүнгээр нэмэгдэнэ	2026

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
									чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ
3		БОННУ-д тусгасан дотоод болон гадаад тээврийн замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээнүүдийг/тоос дарагч бодис, төхөөрөмж, усалгаа, ажлын талбай болон замыг урьдчилан бэлтгэх/ авч хэрэгжүүлэх салхи ихтэй хуурайшилттай үед онцгой анхааралтай нэмэлт арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэх	Гадаад болон дотоод тээврийн зам, өрөмдлөгийн ажил явуулах талбай		Үйл ажиллагааны зардлаар тооцох			Төсөл хэрэгжих бүхий л хугацаанд	
Дүн							600.000		
Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
4	Усан орчин бохирдох,	Бага оврын цэвэрлэх байгууламж суурилуулах	Ус хэмнэх	Иж бүрэн	-	Төслийн хүрээн 1 удаа	Үйл ажиллагааны зардал	2026	“Усны тухай хууль” Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль
5	Унд ахуйн болон үйлдвэрлэлийн зориулалтаар усыг хэмжээгээр ашигласнаар усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх	Ус ашигласны болон ус бохирдуулсны төлбөр төлөх	Төслийн усны хэрэглээ	м ³	-	Үйл ажиллагааны зардал		2026	
6		Унд ахуйн хэрэглээнд ашиглах усыг арвилан хэмнэх, ус хэмнэлтийн менежментийг хэрэгжүүлэх сургалт зохион байгуулах	Ус хэмнэх	ширхэг	-	Тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал	2026	MNS 6561:2015 MNS 4943:2015 MNS 6734:2018 “Усны тухай хууль”
7		Ус хэмнэх технологи хэрэгжүүлэх /ариун цэврийн өрөөнд ус хэмнэдэг сантехникийн төхөөрөмжүүдийг суурилуулах/	Иж бүрэн	ширхэг		Үйлд ажиллагааны зардал		2026	БОНХАЖ-ын сайд, БХБ-ын сайдын хамтарсан тушаал-А-230/127 тоот журам
8		Ус ашиглах дүгнэлт, гэрээг байгуулж ажиллах. Төсөл	Хаягдал бохир усны цооног	удаа		Үйл ажиллагааны зардлаар		2026	

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
		хэрэгжүүлэгч нь “Усны тухай хууль” –ийн 28.4 –р зүйлд зааснаар “Ус ашиглах дүгнэлт” -ийг Усны газар, аймгийн байгаль орчны албанаас гаргуулна. Ус ашиглах дүгнэлтийг үндэслэн ус ашиглах зөвшөөрлийг Сумын Засаг даргатай холбогдох гэрээг байгуулж ажиллах шаардлагатай.							
9		Ус хангамжийн эх үүсвэрээс 50 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хориглолтын бүс, 200 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүсийг тогтоож мөрдөж ажиллах	Төслийн талбай	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	
10	Усны чанар	Ус ашиглагч нь цэгийн эзлэхүүний 70-80 хувь дүүрсэн үед суллаж, цэг болон цэгийн орчинд халдваргүйжүүлэх үйлчилгээ эрхлэх зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжээр халдваргүйжүүлэлтийг хийлгэнэ.	Бохир ус зайлуулах цооног, түүнээс үүсэх бохирдлыг хязгаарлах	Иж бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал			Улиралд 1 удаа	БОАЖ-ын сайд, ЭМ-ын сайдын хамтарсан тушаал-А/82/128 тоот журам
Дүн							0.0		
Хөрс, газрын гадаргад үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
11	Хөрсний бохирдол	Барилга байгууламжийн гадна талбайд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, орчныг цэвэр байлгах	Төслийн талбай	удаа	-	-	405 000	2026	MNS 5850:2008, “Хөрсний чанар, хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүд
12		Тээврийн хэрэгслийн болон явган хүний зам, зогсоол байгуулах, тэмдэг, тэмдэглэгээ	Төслийн талбай	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	ийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
13		байршуулах, хаалт хамгаалалт хийх Хөрсөн орчны мониторинг судалгааг хийх	Төслийн талбайн хөрс	удаа	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрг тусгасан		2026	MNS 3297:1991, “Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ”
14		Төслийн хог хаягдлыг орон нутгаас зөвшөөрөгдсөн цэгт хаяж зайлуулах	Төслийн талбайд	Тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал			2026	
15		Авто машины зогсоол дээр асгарсан тос, тосолгооны материалыг тухай бүрд нь цэвэрлэж авах	Төслийн талбайд	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	
16		Төлөвлөгөөнд тусгаагүй газар талбайд нөлөөлөл учруулахгүй байхаар уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаагаа хянаж явуулах.	Төслийн талбайд	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	
17		Уурхайн орчныг тэмдэгжүүлэх, хил хязгаар тогтоох	Төслийн талбайд	удаа	-	-	1 000 000	2026	MNS 4597 : 2013 Авто замын тэмдэг. техникийн шаардлага
18		Үржил шимт хөрсийг хуулж, хуулж авсан шимт хөрсийг технологийн дагуу хадгалах	Хуулсан шимт хөрс	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	Газрын тухай хууль MNS 5916:2008
19		Нефтийн бүтээгдэхүүн бүхий хаягдлыг байгаль орчинд халгүйгээр зайлуулах, бохирдсон хөрсийг тухай бүрд нь цэвэрлэж байх	Төслийн талбайд	Удаа тогтмол	Үйл ажиллагааны зардал			2026	“Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт” MNS 5917:2008

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
20		Олон салаа шороон зам үүсэх нөхцөлд хаах арга хэмжээ авах	Хөрсний элэгдэл, эвдрэлийн нөлөөллийн бүс	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026	“Уул уурхайн үйлдвэрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт” стандартууд
	Уурхай болон хотхон хоорондын замыг сайжруулан гэрэлтүүлэгтэй болгох								
		Уурхайгаас сум хүртэлх сайжруулсан авто замыг сэргээн засварлах /ойр орчмын компаниуд болон сумын захиргаатай зөвшилцөн, өөрт оногдох хэсгийг хийж гүйцэтгэх/	Уурхайн зам						
Дүн							0		
Биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээ									
21	Ургамал	Шимт хөрсийг ургамалжуулж түүн доторх ургал эрхтний нөөцийг хамгаалах	Төслийн талбайд	удаа	Нөхөн сэргээлтийн зардал тооцогдсон мөн Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөнд зарим асуудал нь хамааралтай болно.			2026	Ургамал хамгааллын тухай хууль
		Биологийн аргаар нөхөн сэргээх талбайд бэлчээрийн идэмжит ургамлыг тарина.	Төслийн талбайд	удаа					Байгалийн ургамлын тухай хууль
		Хаалтын дараа хяналт мониторинг хийж, нөхөн сэргээсэн талбайг орон нутагт хүлээлгэн өгөх	Төслийн талбайд	удаа					MNS 5918:2008 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага”
22	Амьтан	Төслийн талбай орчимд шувууны суудал хийж байрлуулах, нурж эвдэрсэн тохиолдолд засварлах	Төслийн талбай орчим	Ширхэг	100 000	9	900 000	2026	Амьтны тухай хууль

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (Төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
23		Цахилгаан дамжуулах шугамын шувуунд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж	Төслийн талбай орчим	Ширхэг	60,000	2	120,000	2026	
		Хөв цөөрмийн орчимд шувуудад зориулсан үүр хийж байршуулах	Төслийн талбай	-			1 200 000	2026	
Дүн							120.000		
Эрчим хүч									
24	Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ	Сэргээгдэх эрчим хүчийг илүүтэй сонгож хэрэглэх	Төслийн талбай	Иж бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал		2026		
25		Цахилгаан эрчим хүчний хэмнэлттэй тоног төхөөрөмжийг сонгож хэрэглэх	Төслийн талбай	Иж бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал		2026		
Дүн							-		
Нийт дүн							3,025,000		

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

6.1 Дунд шатны ТЭЗҮ-ийн тодотголд тусгагдсан нөхөн сэргээлт, хаалтын төлөвлөгөө

Тус нөхөн сэргээлтийн зардал нь “Мануултын хайлуур жоншны” уурхайг 5 жил ашигласны дараах нөхөн сэргээлтийн зардал болох юм.

Одоогоор нийт 240,408.90 м² (24.4 га) талбай уурхайн олборлолт овоолго, барилга байгууламж, уурхайн замаар эвдрэлд орсон байна.

Бид хариуцлагатай уул уурхайг дэмжигч байгууллага болохоор ажиллаж байгаа бөгөөд уул уурхайн нөхөн сэргээлтийг Монгол улсын холбогдох хууль, эрх зүй, стандарт шаардлагуудад нийцүүлэхээс гадна тухайн бүс нутгийн цаг уурын онцлог, орчин нөхцөлд тохирсон, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн туршлага арга зүйд тулгуурлан гүйцэтгэх зарчим баримтлан а Уурхайн хаалтын нарийвчилсан төлөвлөгөөний хэтийн зорилго нь уурхайн хаалтын шат дараалсан арга хэмжээ, ажлуудыг цогцоор нь удирдан чиглүүлэх, оновчтой, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх юм. Хаалтын ажлын үр дүнд тавигдах үндсэн шаардлагууд:

- Орд газрын нөөцийг бүхэлд нь болон эдийн засгийн үр ашигтай нөөцийг олборлож дууссан /улсын нөөцийн нэгдсэн бүртгэлээр баталгаажсан/;
- Үйл ажиллагаанд өртөж эвдрэлд болон доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээх;
- Нийгмийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд сөрөг нөлөө үүсэхгүй байх;
- Байгалийн баялаг, хүрээлэн буй орчин химийн хорт бодисын аюулд өртөхөөргүй байх;
- Уурхайг хаасны дараа тухайн газрын ашиглалт нь үр дүнтэй, урт хугацаанд тогтвортой байх;
- Нийгэм-эдийн засгийн сөрөг нөлөөллийг бууруулсан байх
- Нийгэм- эдийн засгийн үр нөлөөг улам дээшлүүлэх боломжуудыг бий болгох;

Хаалт нь олон цогц ажлуудын нийлбэр бөгөөд хамгийн их цаг хугацаа, зардал төсөв шаардах ажил нь нөхөн сэргээлт бөгөөд уурхай хаагдах үеийн ажлын ачааллыг тэнцвэржүүлэх, байгаль орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, санхүүгийн хэт өндөр дарамт үүсгэхгүй байх үүднээс техникийн болон нөхөн сэргээлтийг олборлолтын үйл ажиллагаатай зэрэгцүүлэн авч хэрэгжүүлж байна.

Тухайн жил хийгдсэн уулын ажлаас хамаарч нөхөн сэргээлтийн зардал болон тухайн жилийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөг гаргах шаардлагатай. Уурхайн хаалт нөхөн сэргээлтийн зардлыг ашиглалт явуулж эхэлсэн жилээс эхлэн хуримтлуулна энэ нь уурхайг хаах үед ирэх санхүүгийн ачааллыг бууруулах зорилготой.

Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт: MNS 5917:2008 гэсэн стандартын дагуу “Овоолгын хажуугийн налуу, град, (ихгүй) -250”–аас ихгүй байна гэж заасан байдаг. Бид уурхайг хаах үед овоолгын хажууг хэлбэржүүлэхдээ энэхүү стандартад нийцүүлэн хэлбэржүүлж түүний хажуу болон дээд гадаргууг ургамалжуулах арга хэмжээ авна. Төсөл дуусахад тоног төхөөрөмж, нэмэлт байгууламжууд зэргийг нүүлгэн шилжүүлж, уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэгдсэн газрыг нөхөн сэргээнэ.

Шимт хөрсний овоолгыг хадгалахад салхинд хийсэх, усанд автах, хужиртах, хатуу биет, чулуу, барилгын болон бусад хаягдалд дарагдаж бохирдохоос сэргийлж салхины доод талд байрлахаар сонгоно.

Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлж олон наст өвслөг ургамал тарина.

Шимт хөрсийг овоолгод удаан хугацаагаар хадгалах тохиолдолд овоолгын гадна талаар салхины хамгаалалт хийж гадарга хэсгийг ургамалжуулна.

Шимт хөрсний овоолгын байршил, хэлбэр хэмжээ нь түүний хамгийн сайн хадгалагдах нөхцөлийг хангасан байна. Өндөр нь 5 м-ээс илүүгүй байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь шимт хөрсний хадгалалт, хамгаалалт, тордолтын бүртгэл, хяналтыг хийнэ. Төсөл хэрэгжих хугацаанд шимт хөрсний овоолгийг хадгалахад Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт (MNS 5916 : 2008) стандартын дагуу гадарга хэсгийг олон наст ургамлаар ургамалжуулах бөгөөд 1 га талбайд оногдох олон наст ургамлын үрийн хэмжээ 85кг байна. Тариалах олон наст ургамлын хувьд Царгас, Согоовор, Хүцэнгэ, Өлөнгө, Хошоон, Ерхөг байна. Тариалалт хийх ажилчдын цалин болон усалгааны зардлыг үйл ажиллагааны зардалд нэмж тусгасан.

Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдсэн талбайг шимт хөрсөөр хучиж биологийн нөхөн сэргээлтийг ажлыг хийнэ.

Хүснэгт 16. Техникийн нөхөн сэргээлтийн нийт зардлын тооцоо

№	Хийгдэх ажлууд	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Нийт зардал
Техникийн нөхөн сэргээлт				
1	Овоолгын хажууг хэлбэршүүлэх	мян.м ³	86.6	43.3
2	Уурхайн ухашыг тойруулах хамгаалалтын зурвас байгуулах	мян.м ³	102.5	72.7
	Нийт	мян.м ³	189.1	116.0

Тухайн бүс нутагт амьдарч байгаа амьтан тоо толгой, идэш хоол тэжээл үржлийн үе хэдий хугацаанд явагддагийг судалж тогтоох, ургамлан бүрхэвчийн тархалт нягтрал ургах чадварыг судлах, экологийн тэнцвэрт байдал хэрхэн хадгалагдаж байгааг судалж тогтооно. Энэ нь хожим уурхай хаагдахад биологийн нөхөн сэргээлтийг экосистем рүү чиглэсэн байгалийн тэнцвэрт байдал эргээд тогтохуйц хэмжээнд хийх боломжтой юм. 116.0 Биологийн нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагааны үндсэн зорилго нь эвдэрсэн газрыг байгалийн онгон төрхөд нь аль болох ойртуулах, өндөр үр өгөөжтэй хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газар, бүсийг бий болгох, ургамалжуулах замаар үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны үед элэгдэж, эвдэрсэн газрын хөрсийг бэхжүүлж, хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх юм.

Биологийн нөхөн сэргээлт хийх нийт зардалд ургамлын үр, модны суулгацын худалдан авалт, тариалалт хийхээс өмнөх бэлтгэл үеийн зардал, тариалалт хийх техникийн түрээс, түлшний зардал, нөхөн сэргээлтэд ажиллах ажилчдын зардал, тариалалтын дараах арчилгаа, усалгааны зардал, хамгаалалт байгуулах зардал зэргийг тусган тооцож тус бүрээр хүснэгтээр үзүүлэв.

Нөхөн сэргээлтийг нэг га талбайгаар тооцож үрийн холимог хийж тариалах бөгөөд олон наст үрийн холимог 85 кг, нэг настын үр 10 кг ба 1 га талбайд нийт 95 кг үрээр нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөв.

1 га талбайд тарих үрийн зардал нь 1.723.500 төгрөг бөгөөд нийт 42 га талбайд нийт 72.3 сая төгрөгөөр 3900 кг үр худалдан авч тариалалт хийнэ. 1 га талбайд оногдох үр тус бүрийн хэмжээг “MNS 5918-2008” стандартын нормын дагуу тооцсон. Нэг наст ургамал нь эвдрэлд орсон хөрсийг тогтворжуулах, үржил шимт чанарыг нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой тул эхний жилд олон наст ургамалтай хольж тариалахад нөхөн сэргээлт илүү үр дүнтэй болдог.

Хүснэгт 17. 1 га талбайд оногдох үрийн холимогийн хэмжээ, худалдан авах үнэ

№	Ургамлын нэр		1 га-д оногдох хэмжээ /кг/	1 кг-ын үнэ мян.төг	1 га-д оногдох үрийн үнэ /төг/
1	Олон наст ургамал	Царгас	10	30	300
2		Согоовор	15	20	300
3		Хүцэнгэ	25	15	375
4		Өлөнгө	10	18	180
5		Хошоон	15	20	300
6		Ерхөг	10	15	150
7	Нэг наст ургамал	Арвай	3	15	45
8		Судан	7	10.5	73.5
1 га талбайд тариалах ургамдын нийт үрийн хэмжээ, зардал			95		1.723.500
28 га талбайд тариалах ургамдын нийт үрийн хэмжээ, зардал			3990		48,258,000

Тариалалт хийх техник нь 1 га талбайд дунджаар 45 л түлш зарцуулдаг ба 1 л түлшийг зах зээлийн хэлбэлзсэн үнээр 3800 төгрөгөөр тооцов. Мөн тариалалт хийх техникийн түрээс хүчин чадлаасаа хамаараад 1 га талбайд тариалалт хийх түрээс дунджаар 500.000 мян.төгрөг байна.

Хүснэгт 18. Биологийн нөхөн сэргээлтийн ургамлын тариалалтын зардал

№	Түрээслэх техник	1 га талбайд оногдох зардал	1 га талбайд оногдох түлшний зардал	Нийт зардал
1	Трактор,газар хагалагч, үрлэгч	500,000.0	171,000.0	671,000.0
2	Уулын тайгын бүс	14,000,000.0	4,788,000.0	18,788,000.0

Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайг эхний жилүүдэд хүн, техник, амьтны сөрөг нөлөөллөөс 24 цагийн турш зайлшгүй хамгаалах шаардлагатай. Нөхөн сэргээлтэд тариалсан олон наст ургамал үрээ хаях хүртэл хугацаанд буюу эхний 2-3 жилд 5 дугаар сарын 20-оос 10 дугаар сарын 20 хүртэл хамгаалбал илүү үр дүнтэй. Хамгаалалтын зардлыг тооцохдоо өдөр, шөнийн ээлжээр 2 хамгаалагч хамгаалахаар тооцов. 1 сарын зардлыг 1 хүнээр тооцсон бол 1 жилийн зардлыг 2 хүнээр тооцов.

Хүснэгт 19. Биологийн нөхөн сэргээлтийн нийт зардлын тооцоо

№	Зардлын нэр	Оногдох зардал
1	Ургамлын үр худалдан авах	48,258,000
2	Шимт хөрсийг бордох	20,493,000
3	Тариалалтын техникийн түрээс, га/төг	14,000,000
4	Тариалалтын техникийн түлш, га/л	4,788,000
5	Усалгааны тоног төхөөрөмжийн зардал	20,000,000
6	Хамгаалалтын зардал /2жил/	45,000,000
	Нийт зардал	152,539,000

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухайн жилийн цаг уур, хур тунадасны хэмжээ, тариалалтын хугацаанаас хамааран усалгаа хийх давтамж, усалгаанд ашиглах усны хэмжээ харилцан өөр өөр байх тул дээрх зардалд зөвхөн усалгаанд ашиглах бороожуулагч тоног төхөөрөмжийн зардлыг тусгав.

Тариалалтыг хур бороо угтан хийхээс гадна эхний сард 7 хоногт нэг удаа услах ба 7, 8 дугаар сард хур бороо багатай тохиолдолд усалгааг үргэлжлүүлэн хийнэ.

Хүснэгт 20. Нөхөн сэргээлтийн зардлын тооцоо

№	Хийгдэх ажлууд	Хэмжих нэгж	Ажлын хэмжээ	Ашиглагдах техник	Нийт зардал сая.төг
Техникийн нөхөн сэргээлт					
1	Уурхайн ухашыг тойруулан хамгаалалтын зурвас байгуулах	мян.м ³	102.5	Бульдозер	72.7
2	Овоолгын хажууг хэлбэршүүлэх	мян.м ³	86.6		43.3
Биологийн нөхөн сэргээлт					
3	Ургамлын үр худалдан авах	кг	7,220.0	-	48.2
4	Шимт хөрсийг бордох	м ²	340,000	-	20.4
5	Тариалалтын техникийн түрээс, га/төг	га	42	-	14.0
6	Тариалалтын техникийн түлш, га/л	тн	1.89	-	4.7
7	Усалгааны тоног төхөөрөмж зардал	-	-	-	20.0
8	Хамгаалалтын зардал /2жил/	-	-	-	45.0
	Нийт	-	-	-	268.3

6.2 Үйл ажиллагааны үед 2026 онд хийгдэх нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний төлөвлөгөө

Ордын хөрс хуулалтад тээвэртэй ашиглалтын систем хэрэглэх бөгөөд хуулсан хөрсийг овоолгод байршуулна.

Хөрсний овоолгыг ил уурхайн урд талд гадаад овоолго байгуулж байрлуулна. Үржил шимт хөрсийг ил уурхайн зүүн талд 3 м өндөртэйгээр нийт 4.3 мян.м³ шимт хөрсийг түр байршуулж ил уурхай ашиглаж дууссаны дараа нөхөн сэргээлтийн ажилд ашиглана. Үүнээс одоогийн байдлаар 2.1 мян.м³ шимт хөрс гадаад овоолгод хураагдсан байна.

Цаашид 2.2 мян.м³ шимт хөрсний овоолго нэмэлтээр үүсгэж арчлах ба шимт хөрсний овоолго ахилт хийгдэхгүй хэсгийг хэлбэржүүлж, шимт чанарыг алдагдахаас сэргийлж ургамалжуулах ажлыг гүйцэтгэхтэй холбоотой ажлыг 2026 онд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөлөө.

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүснэгт 21. 2026 оны нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Шимт хөрсний овоолго гинээр үүсгэх хадгалах, шимт хөрсний овоолго ахилт хийгдэхгүй хэсгийг хэлбэржүүлж, шимт чанарыг алдагдахаас сэргийлж ургамалжуулах нэмэх, арчлах зардал	Төслийн талбай	Төслийн талбай,	-	-	5 000 000	2026 он	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль Зүлэгжүүлэх талбай бэлтгэх, үр тарих, арчлах MNS 6260 : 2020
2	Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж мод тарих	Төслийн талбайн		-	500	3 000 000	2026 он	
Нийт дүн						8,000,000		

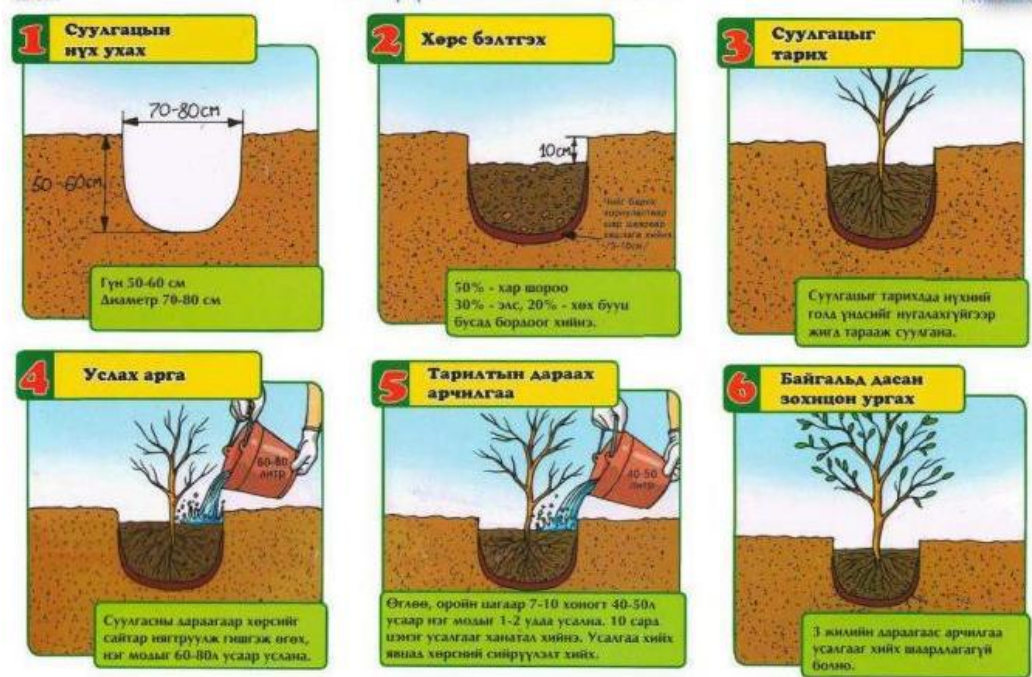
Мод тарих заавар. Тарихаар сонгон авсан мод, сөөгийг үрслэгээний талбайд болон бортогоор үржүүлж байгаа тохиолдолд шууд шилжүүлэн суулгана. Суулгацыг тээвэрлэхдээ анхаарах зүйл бол үндсийг хатаахгүй байх явдал юм. 3-4 настай суулгацыг 50-70 ширхгээр нь багцлан боогоод үндсийг хар шорооны нойтон зуурмагт дүрж бэхжүүлээд түүнийгээ нийлэг хальсаар 2-3 давхар боож хамгаалж тээвэрлэнэ. Модны суулгацыг тарихын өмнө багцаас задлан үндсийг бүтнээр нь нойтон шороогоор булж түр хадгална. Модыг тарихдаа хавар IV.15-V.05-ны хооронд, намар IX.20-X.10-ны хооронд тарихад тохиромжтой.

Хүснэгт 22. Таримал модыг услах норм

№	Усалгааны норм	
1	4 дүгээр сарын 20-ноос 50 дугаар сарын 1	10 хоногт 1 удаа
2	5 дугаар сарын 1-ээс 6 дугаар сарын 1	7 хоногт 1 удаа
3	6 дугаар сарын 15-аас 8 дугаар сарын 15	3-5 хоногт 1 удаа
4	8 дугаар сарын 15-аас 9 дугаар сарын 15	10-15 хоногт 1 удаа
5	Газар хөлдөхөөс өмнө 2-3 долоо хоногийн өмнө	Цэнэг усалгаа

Модны нүх ухаж бэлтгэх: Мод тарих талбайд модны нүхийг ухаж бэлтгэхдээ 0.7-0.8 метрийн голчтой, 0.5-0.6 метрийн гүнтэй нүхийг ухаж бэлтгэнэ. Ухсан нүхнээс гарсан хөрс, шорооны байдлыг харгалзан нүхний 50 хувьд нь үржил шимт хар шороон хөрс, хөх бууц 10 орчим кг-ыг нэмж хийн сайтар хутгаж тэгшилж орхино. Ухсан нүхнээс гарсан үржил шимгүй буюу хайргыг зөөж зайлуулан оронд нь хар шороон хөрснөөс бэлтгэн тавина. Энэ нь мод суулгах үед нэмэлт болон чигжихэд хэрэглэгдэнэ. Хуучин шороог болж өгвөл хэрэглэхгүй байх нь чухал. Учир нь хуучин бохир, үржил шимгүй, бүтцээ алдсан шороо, хөрсний үүрэг гүйцэтгэж шинэ суулгацын их, бага ямар нэг хэмжээгээр таслагдсан үндсийг цааш ургаж төлжихөд хангалттай шим тэжээл өгч чаддаггүй. Модны нүх ухсан газар нь хөрсний сүврэлт ихтэй /ус барих чадваргүй бүтэцтэй/ бол нүхний ёроолыг шар шавраар өнгөцхөн шавардаж өгч болох ба үндсэн хөрсийг бүрэн солих шаардлагатай.

Бут сөөгний нүх ухаж бэлтгэх: Таригдах төрөл бүрийн бут сөөгний нүх 50-60 см гүн, 40-50 см голчтой байна. Нүхэнд хийх шороо шим тэжээл сайтай хар шороон хөрс байх ба ухсан нүхнээс гарсан шороог ашиглаж болохоор бол /чулуу хайргагүй эсвэл хэт их шаварлаг юм уу дангаараа элс биш/ түүн дээр 2-4 кг хөх бууц, 75-100 гр фосфорын бордоо нэмж сайтар хольж хийнэ. Ургамлан хашлага тарих шуудуу нь 50 см өргөн, 50 см гүнтэй байна. Шуудуунд хийх шорооны хэмжээ шуудууны 75 хувьтай тэнцэх хэмжээнд байна. Ухсан шуудуунаас гарсан шороог ашиглах боломжтой бол хар шороо, бууц, эрдэс бордоог дээрх хэмжээгээр хольж сайжруулсан хэлбэрээр ашиглаж болохоос гадна дан хар шороог ашиглаж болно. Ер нь олон жил талхлагдаж хөрсний үржил шим бүхий давхарга байхгүй болсон, хог болон бусад зүйлээр их бага ямар нэг хэмжээгээр бохирлогдсон байдаг учир шинээр хийх тохижилтод хуучин хөрсийг ашиглахгүй байх нь зүйтэй юм. Нэгэнт бэлтгэж бэлэн болгосон нүх, шуудуугаа тарилт хийхийн урд өдөр 1-2 удаагийн давтамжаар ханатал нь усалж өгнө. Энэ нь хөрсний чийгийн багтаамжид ач тустай.

Зураг 4. Мод тарих заавар

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэдэг нь төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ.

Хүснэгт 23. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгааллын арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал
1.	“Мануултын хайлуур жоншны уурхайн “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөг үр дүнг хянах	Хэрэгжүүлсэн бүхий л арга хэмжээ	500.000		2026	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө
2.		Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулах	Төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээ	7000.000			
3.		Сум орон нутгийн төрөөс баримталж буй бодлого хөтөлбөртэй уялдуулж санал авах үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Үйл ажиллагааны хүрээнд	500,000	-		
		Нийт		8,000,000			

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжих орчны нөлөөллийн бүсэд айлд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох асуудал үүсэхгүй байна.

Гэвч ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд өвөлжөө, хаваржааны газар нь давхцалтай айл өрхүүдийн судалгаа 2025 онд хийсэн ба уурхайн ашиглалтын талбайгаас баруун хойд зүгт 3 км зайд өвөлжөө байх ба өмчлөгч айл өвөл ирж өвөлждөг. Мал мах авах болон худаг усаар малыг хангах өвөлжилтийн ажилд туслах гэх мэт арга хэмжээнд тусалж хамтран ажилладаг.

Цаашид нүүлгэн шилжүүлэлт нөхөн олговортой холбоотой асуудал гарвал газар болон бусад үл хөдлөх хөрөнгөтэй холбоотой өмчлөх, хуваарилах, бэлэглэх, шилжүүлэх үйл явцыг Монгол улсад дараах хууль тогтоомжуудаар зохицуулна. Үүнд: Үндсэн хууль (1992), Газрын тухай хууль (2002 нэмэлт өөрчлөлт 2017.06.09), Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль (2003, нэмэлт өөрчлөлт 2017.02.02), Иргэний тухай хууль (2002, нэмэлт өөрчлөлт 2017.05.18) зэрэг болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 24. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн дурсгал	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Уурхайн ашиглалтын нийт талбайн хэмжээнд	-	Тухайн үед нь шийдэх		Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга/ , Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд
Нийт дүн						-		

10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 25. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Байгалийн аюул гамшиг							
Байгалийн давтагдашгүй хүчин зүйл болох	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл ажилчдад өгөх, урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж гаргах		1	50.000	50.000	2026	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, 2003-(сүүлийн нэмэлт өөрчлөлт 2012.05.17)
Нийт					50.000		
Галын аюул							
Төслийн үйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах	Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;	Галын аюул эрсдэл	1	500.000	500.000	2026	MNS 5390:2004, ХААЭА. Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, /шинэчилсэн найруулга/ Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
	Уурхайн болзошгүй үерээс хамгаалах байгууламж (суваг, шуудуу, далан хаалт) барих (www.achhold-ing.mn)	Галын аюул эрсдэл	Үйл ажиллагааны зардал тусгагдсан			2026	MNS 5566:2005 Гал түймрээс хамгаалах, аж ахуйн нэгж байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм MNS4244-94 Галын аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага
Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны талаар							
Төслийн үе шатанд хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт семинарыг тогтмол зохион байгуулах, хамруулах	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардал тусгагдсан			2026	MNS 4968:200“ХААЭА. Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд тавих ерөнхий шаардлага” MNS 4995:2000, “ХААЭА. Доргио хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага”
	Уурхай нь өөрийн онцлогт тохирсон “Аваар устгах төлөвлөгөө боловсруулах заавар”-ын дагуу боловсруулсан аваар устгах төлөвлөгөөтэй байна	Төслийн талбайд	1	100.000	100.000	2026	MNS 5002:2000, “ХААЭА. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага”

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	Болзошгүй осол, хүний амь насанд аюул учруулж болох нөхцөлүүдээс урьдчилан сэргийлэх	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан				MNS ISO 13688:2000, “ХААЭА. Хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага”
	Болзошгүй аваар ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариаг бэлэн байлгах	Төслийн талбайд	1	35.000	35.000	2026	MNS 5010:2001, “ХААЭА. Ажлын байран дахь тоосны агуулгыг хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага”
	Ажилтан бүрийг хөдөлмөр хамгаалах хэрэгслээр хангах	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан				MNS 5105:2001, “ХАБ. Үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага”
	Болзошгүй осол аюулын үед орон нутгийн эмнэлэг болон бусад холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах талаар тохиролцож гэрээ байгуулж ажиллах	Төслийн талбайд	Гэрээний үнийн дүнгээр				MNS ILO OSH 1:2003, “ХААЭА-н удирдлагын тогтолцооны талаарх удирдамж” Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
Нийт зардал мян. төг					685.000		

11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 26. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ		Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Ахуйн хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан, ялгах, хог хаягдлыг дахин ашиглах	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж байх	Энгийн хог хаягдлаас үүсэх нөлөөллийн бүс	Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			2026	Хог хаягдлын тухай хууль; БОАЖ-ын сайдын А/433 тушаал “Ариун цэврийн тухай” хууль; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/349 тушаал Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/368 тушаал Энгийн хог хаягдлын норматив хэмжээг тогтоох аргачлал; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/18 тушаал Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/443 тушаал Энгийн хог хаягдлыг ангилах,	
	Хог хаягдлыг төрөлжүүлэн ангилж, боловсронгуй болгож, хогийн цэгүүдийн үйл ажиллагааг сайжруулах.								
	Хотхоны болон засварын газар орчмын төмрийн болон дугуйн хаягдлыг цэвэрлэх, холбогдох байгууллагуудад тушаах								
Хог хаягдлаас ялгарах үнэр, амархан муудаж ялзрах бусад хүнсний хаягдал зэргээс халдварт өвчин тархах	Хөрс шатах тослох материалаар бохирдсон тохиолдолд бохирдсон хэсгийг ялган авч саармагжуулах	Төслийн талбай	Иш бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал			2026	Хог хаягдлын тухай хууль; БОАЖ-ын сайдын А/433 тушаал “Ариун цэврийн тухай” хууль; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/349 тушаал Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/368 тушаал Энгийн хог хаягдлын норматив хэмжээг тогтоох аргачлал; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/18 тушаал Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/443 тушаал Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/445 тушаал Энгийн хог хаягдлын төвлөрсөн цэг байгуулах, үйл	
	Хаягдал бохир усыг “Ирвэс Интертрейд” ХХК-ийн худалдаалж буй “Тамир-Эм” био бэлдмэлээр сар тутам ариутгаж бие засах газар луу зайлуулах	Ариун цэврийн байгууламж	удаа	300.0	1	300.0	2026		
	Хатуу хог хаягдлыг зориулалтын битүүмжилсэн саванд хадгалж, байгаль орчны болон эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын байгууллагын тогтоосон цэгт зайлуулж байх	Төслийн талбайд	Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			2026		
Аюултай хог хаягдал болон шатах тослох материалаар хөрс, газрын доорх ус бохирдож болзошгүй	Үйл ажиллагаанаас гарсан ажилласан тос тосолгоо, шатах тослох материалыг тусгайлан битүүмжлэл сайтай саванд хуримтлуулан, хаягдал тос боловсруулах үйлдвэртэй гэрээ байгуулан зайлуулах	Аюултай хог хаягдал	Удаа	75000			2026		

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
								ажиллагаа явуулах, хаах аргачилсан заавар; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/21 тушаал; MNS 5344:2011. Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага;
Нийт зардал мян. төг					370,000			

12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ) нь “Үнэн-Анд” ХХК -аас явуулж байгаа үйл ажиллагаа, хэрэгжүүлж байгаа төсөл нь байгаль орчин, хүний амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлж байгаа, үзүүлж буй нөлөөлөл нь зөвшөөрөгдөх хязгаарт байгаа эсэхийг хянах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, хэмжих, шинжлэх арга, стандарт, хяналт хийх байршил, давтамж зэргийг бүхэлд нь тусгасан нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэг чухал баримт бичиг юм.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Үнэн Анд” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус төслийн байгаль орчны хэлтсийн холбогдох ажилтнууд хариуцан гүйцэтгэх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд гаднаас мэргэжлийн байгууллагуудыг татан оролцуулна.

Хүснэгт 27. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян. төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Агаарын чанар						
CO ₂ , NO ₂ , SO ₂ Тоос нийт (PM ₁₀ , PM _{2.5})	Төслийн талбайд -3 цэг Баяжуулах үйлдвэр	Жилд 2 удаа	3 цэгт 2 удаа	50,000 төг*6	300.000	- MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн шаардлага - MNS 5002:2000
Дуу шуугиан хэмжээ	Төслийн талбайд -3 цэг		3 цэгт 2 удаа	25,000 төг*6	150.000	
Хөрс						
Хөрсний агрохимийн үзүүлэлт	Төслийн талбайн эрүүл газрын хөрснөөс- 2 цэг	Жилд 2 удаа	2 цэгт 2 удаа	50,000 төг*4	200.000	- (MNS 3297-1991) Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот, суурин газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ стандарт
Орчны хөрсөн дэх эмгэг төрүүлэгч бактерийн тоо	Хог хаягдлын цэг-1	Жилд 1 удаа /дулааны улиралд/	1 цэгт 1 удаа	25,000 төг*1	25.000	- MNS 5850:2019 Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ.
Хөрсний хүнд металлууд (Ni, Cd, Pb, Cu, Zn, Cr гэх мэт)	Төслийн талбайн шимт хөрсний овоолго, хүдрийн овоолго, хогийн	Жилд 2 удаа	4 цэгт 2 удаа	50,000 төг*8	400.000	

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян. төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	цэг, Баяжуулах үйлдвэр орчмын хөрснөөс-4 цэг					
Усны чанар						
Ерөнхий хими	Унд ахуйн ус-1 цэгт	Жилд 2 удаа	1 цэгт 2 удаа	75,000 төг*2	150.000	- MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ - MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус.
Усны түвшин усны ундарга, нөөц	Ус ашиглалтаас, зарцуулалтаас газар доорх усны горим өөрчлөгдөх	-	-	-	-	-
Ургамлан нөмрөг						
Ургамал устгах, өсөлт ургалт нь саатах, төрөл зүйл өөрчлөгдөх, бүрхэц, биомасс багасах	Төсөл хэрэгжиж буй талбай болон түүний ойр орчимд Ургамлын тусгаг бүрхэц, ургацын хэмжээ	Жил бүр	1	-	1 000 000	-
Нийт зардал мян. төг					2,250,000	

13. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөгүй үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, мэргэжлийн боловсон хүчнээс бүрдсэн байгаль орчны асуудал хариуцсан байгаль орчны алба байгуулах ба төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд онцгойлон анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна.

Хүснэгт 28. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь 2026 он			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			Сар	Сар	Сар		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	Гэрээний үнийн дүнгээр		Сар 1 удаа		Үйл ажиллагааны менежер	-
2	Байгаль орчны аудит	Гэрээний үнийн дүнгээр	8 сар			БО-ны мэргэжилтэн	-
3	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			-	Үйл ажиллагааны менежер	-
4	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОУАӨЯ –нд хүргэж өгөх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			-	БО-ны мэргэжилтэн	-
5	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			-	БО-ны мэргэжилтэн,	-

Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших “Үнэн Анд” ХХК-ийн MV-001455 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Мануултын хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах” Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь 2026 он			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			Сар	Сар	Сар		
	үнэлгээний тухай хууль Байгаль хамгаалахад орон нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, уулзалт зөвлөгөөг зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОХТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах					үйл ажиллагааны менежер	
	Нийт	-					

14. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ

Оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх. Хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт хэрэгжих тул төслийн үйл ажиллагааны тайлан, мэдээг хамгийн их сонирхогч, оролцогч талууд нь эдгээр дүүргийн удирдлагууд, ард иргэд, оршин суугчид болно. Тиймээс сонирхогчид болон оролцогч талуудад хүргэх мэдээллийг тэдгээрийн сонирхолд нийцсэн хэлбэрээр бэлтгэж, хэлэлцүүлэх, танилцуулах арга хэмжээг хийх шаардлагатай.

Хүснэгт 29. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага	Тайлан хүргүүлж тайлагнах	БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар	Жил бүрийн 11 сард	-	БО-ны мэргэжилтэн	БОУАӨЯ, БОГазар
Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, Бүх шатны засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага	Танилцуулж, тайлагнах	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар	Хагас жил тутам буюу 6, 11 сард	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Засаг даргын тамгын газар
Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, Бүх шатны засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага	Тайлагнах	Үйл ажиллагааны явцад түүхт дурсгалт зүйлс болон соёлын олдвор олдсон тохиолдолд ямар арга хэмжээ авсан талаар	Тухай бүрд	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Засаг даргын тамгын газарт
Төслийн ажилчид ба орон нутгийн иргэдэд	Тайлагнах	Төслийн ажилчид ба орон нутгийн иргэдээс гомдол, санал гарсан тохиолдолд цаг алдалгүй санал гомдлыг нь барагдуулах зорилгоор гомдол барагдуулах менежментийн төлөвлөгөөг тогтвортой хэрэгжүүлэх;	Тухай бүрд	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Иргэдэд
Нийт зардал мян. төг				-		